



स्थानीय राजपत्र

सुनकोशी गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६) पाङ्ग्रेटार, सिन्धुपाल्चोक, चैत १३ गते, २०७४ साल (अतिरिक्ताङ्क १०)

भाग १

सुनकोशी गाउँपालिका
पाङ्ग्रेटार, सिन्धुपाल्चोक

स्थानीय शिक्षा ऐन, २०७४

प्रस्तावना : प्रत्येक नागरिकमा सहिष्णुता, सदाचार, नैतिकता र मानवीय मूल्यको प्रवर्धन गरी संघीय लोकतन्त्रको संस्थागत विकास, मुलुकको समृद्धि र जनहितका लागि स्थानीय, राष्ट्रिय र जनहितका लागि स्थानीय, राष्ट्रिय र विश्वव्यापी आवश्यकतामा आधारित प्रतिस्पर्धी जनशक्ति तयार गर्न यस स्थानीय तहको सरहदमा स्थापना हुने तथा

स्थापना भई सञ्चालन भई रहेका विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरूको व्यवस्थापनमा सुधार गरी स्तरीय शिक्षा तथा सीपको अवसर वृद्धि गर्न वाञ्छनीय भएकोले, "नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२५, अनुसूची ८ को सूची नं ८" तथा "स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दर १०२ बमोजिम गाउँपालिकाको गाउँसभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद - एक प्रारंभिक

१. संक्षिप्त नाम विस्तार र प्रारम्भ:

- १) यस ऐनको नाम "स्थानीय शिक्षा ऐन, २०७४" रहेको छ।
- २). यो एक सुनकोशी गाउँपालिका भर लागु हुनेछ।
- ३). यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागु हुनेछ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :

- क) "आधारभूत शिक्षा" भन्नाले प्रारंभिक बाल शिक्षा देखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु छ।
- ख) "माध्यमिक शिक्षा" भन्नाले कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्रसम्म दिइने शिक्षा सम्झनुपर्छ।
- ग) "गाउँपालिका" भन्नाले सुनकोशी गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ।
- घ) "गाउँ सभा" भन्नाले सुनकोशी गाउँपालिकाको गाउँसमालाई सम्झनुपर्छ।
- ङ) "विशेष शिक्षा" अन्ततः दृष्टिविहिन ब्राँड अटिज्म, बौद्धिक अपाङ्गता, सुस्तश्रवण शारीरिक अपाङ्ग भएका

- बालिकालाई दिने विशेष किसिमको शिक्षा सम्झन पर्दछ।
- च) “विद्यालय शिक्षा” भन्नाले जापान र माध्यमिक दुवैशिक्षा सम्झनुपर्छ।
- छ) “प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा” भन्नाले प्राविधिक ज्ञान, सीप तथा विषयबस्तुमा आधारित प्रविधि र व्यवसाय उन्मुख शिक्षा प्रादन गर्न कक्षा कक्षा नौ देखि कक्षा बाहसम्म अध्यापन गराउने शिक्षालाई सम्झनु पर्दछ।
- ज) “सामुदायिक विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकारबाट नियमित रुपमा अनुदान पाउने गरी समुदायको पहलमा स्थापना भई अनुमति वा स्वीकार प्राप्त विश्वविद्यालय सम्झनु पर्दछ।
- झ) “संस्थागत विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकारबाट नियमित रूपमा अनुदान नपाउने गरी निजी पहलमा स्थापना भई अनुमति वा स्वीकार प्राप्त विद्यालय सम्झनुपर्छ।
- ञ). “शिक्षक” भन्नाले विद्यालयको सिकाई सहजिकरण गर्न नियुक्त अध्यापक सम्झन पर्दछ र सो शव्दले प्रधानाध्यापकलाई समेत जनाउँछ।
- ट) “कर्मचारी” भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेक अन्य कर्मचारी सम्कन पर्छ।
- ठ) “अनुमति” भन्नाले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले कुनै तोकिए कोठोडे वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्ल वा

- कक्षा थप गर्न दिएको अस्थायी स्वीकृतिलाई जनाउँछ।
- ड) “स्वीकृति” भन्नाले तोकिए वमोजिमको शर्त पूरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले दिएको स्थायी स्वीकृतिलाई जनाउँछ।
- (ढ) “आवासीय विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाबाट आवासीय विद्यालयको रूपमा स्वीकृति प्रदान गरिएको विद्यालयलाई जनाउँछ।
- ण) “शैक्षिक गुठी” भन्नाले विद्यालय सञ्चालन गर्नको लागि कुनै व्यक्तिले नाफा नलिने उद्देश्यले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुठी सम्झनु पर्छ।
- त) “स्थायी आवासीय अनुमति” भन्नाले विदेशी मुलुकले कुनै शर्त तोकी वा सो मुलुकमा स्थायी रूपमा बसोबास गर्न पाउने गरी नेपाली नागरिकलाई उपलब्ध गराएको डाईभर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा (डि.भी.) परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा (पी.आर.) वा ग्रीन कार्ड सम्झनुपर्छ र सो शब्दले नेपाली नागरिकलाई विदेशमा स्थायी रूपमा बसोबास गर्न दिइएको जुनसुकै नामको स्थायी आवासीय अनुमति समेतलाई जनाउँछ।
- थ) “प्रारम्भिक बालशिक्षा” भन्नाले पाँचवर्ष मुनिका बालबालिकालाई दिइने एक वर्षको प्रारम्भिक बाल शिक्षा सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद - दुई

शिक्षाको प्रकार, विद्यालयको वर्गीकरण, अनुमती, स्वीकृती,
समायोजन तथा नियमन,

३. माध्यमिक शिक्षाको प्रकार: माध्यमिक शिक्षा देहायका प्रकारका हुनेछन्:-
- (क). साधारण माध्यमिक शिक्षा
(ख). संस्कृत माध्यमिक शिक्षा।
(ग). प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यमिक शिक्षा।
४. शिक्षाको माध्यम :
- (१). विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली भाषा, अंग्रेजी भाषा दुवै भाषा हुनेछ।
- (२). उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको अवस्थामा विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम देहाय बमोजिम हुन सक्नेछ :-
- (क) आधारभूत (कक्षा ५ सम्म मातृभाषामा शिक्षा दिन सकिनेछ,
(ख) गैर नेपाली नागरिकले नेपालको विद्यालयमा अध्ययन गर्दा अनिवार्य नेपाली विषयको सट्टा अन्य कुनै भाषाको विषय अध्ययन गर्न सक्नेछ,
(ग). भाषा विषयमा अध्ययन गराउँदा शिक्षाको माध्यम सोही भाषा हुनेछ,
५. विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर शिक्षा तथा खुला शिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :

- गाउँपालिकाले आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गरी विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूरशिक्षा तथा खुला शिक्षा सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।
६. **विद्यालयको वर्गीकरण:** विद्यालयलाई तोकिएको आधारमा वर्गीकरण गरिनेछ।
- (क) सामुदायिक विद्यालय
(ख) संस्थागत विद्यालय
(ग) गुठी विद्यालय
७. **विद्यालय संचालन गर्न अनुमति लिनुपर्ने :**
- १). कुनै नेपाली नागरिक, समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा नेपाली नागरिकले शैक्षिक गुठी अन्तर्गत संस्थागत विद्यालय खोल्न चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाई वडा समितिको सिफारिस सहित गाउँपालिका प्रमुख समक्ष अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ।
- २). उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परमास निवेदन उपर शिक्षा शाखाबाट आवश्यक जाँचबुझ गर्दा विद्यालय खोल्न अनुमति दिन मनासिव देखिएमा तोकिएको शर्त बन्देज पालना गर्ने गरी आधारभूत तह भए शिक्षा अधिकृतको सिफारिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र माध्यमिक तहको हकमा गाउँपालिका शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले अनुमति दिनेछ।
- ३). उपदफा (२) बमोजिम अनुमति लिई खोलिएको विद्यालयले तोकिएका शर्त बन्देज पालना गरेको देखिएमा सिफारिसमा आधारभूत तह भए शिक्षा

- अधिकृतको सिफारिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले माध्यमिक तहको हकमा शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले स्वीकृति प्रदान गर्नेछ।
- ४). यो दफा प्रारम्भ हुँदाका वखत कम्पनीको रूपमा सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूले चाहेमा कम्पनी खारेज गरी शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न गाउँपालिका प्रमुख समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ।
- ५). उपदफा (४) बमोजिम निवेदन परेमा शिक्षा शाखाले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्नेछ र जाँचबुझ गर्दा निवेदन दिने विद्यालयको माग मनासिव देखेमा माग बमोजिम विद्यालय सञ्चालन गर्न आधारभूत तह भए शिक्षा अधिकृतकी सिफारिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र माध्यमिक तहको हकमा शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका प्रमुखले पुनःअनुमति तथा स्वीकृति दिनेछ।
- ६). उपदफा (२), (३) वा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि देहायका विद्यालयलाई शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गर्न पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैनः-
- क). सरकारी वा सार्वजनिक भवनमा सञ्चालन भएका विद्यालय,
- ख). सरकारी वा सार्वजनिक जग्गामा भवन बनाई सञ्चालन भएका विद्यालय,
- ग). कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विद्यालयको नाममा भवन वा जग्गा दान दातव्य दिएकोमा सो

भवनमा वा त्यस्तो जग्गामा भवन बनाई
सञ्चालन भएको विद्यालय।

७). यस ऐन वा अन्य प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको
भएता पनि शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्दा
देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :

क). शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्ने गुठी सञ्चालक
(दृष्टी) सङ्गठित संस्थाको रूपमा हुनुपर्ने,

ख). शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्दा सृष्टीमासार्वजनिक
गुठी भए कम्तीमा पाँच जना र निजी गुठी
भए कम्तीमा तीनजना सदस्य हुनुपर्ने,

ग). शैक्षिक गुठीको आयव्ययको लेखा तोकिए
बमोजिम खडा गरी मान्यता प्राप्त लेखा
परीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने,

घ). शैक्षिक गुठीको तत्काल कायम रहेका
दृष्टिले आफ्नो जीवनकाल मै वा पेशपछि
गुठीयारको रूपमा काम गर्ने आफ्नो
उत्तराधिकारी तोकन सक्ने छ। तर
सार्वजनिक शैक्षिक गुठीकोहकमा त्यस्तो
उत्तराधिकारी तोकदा गाउँपालिकाको
स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

८). कुनै सामाजिक, परोपकारी वा कल्याणकारी संस्थाले मुनाफा
नलिने उद्देश्य राखी विद्यालय सञ्चालन गर्न चाहेमा आधारभूत
तहका लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र माध्यमिक तहको
हकमा गाउँपालिका प्रमुखबाट स्वीकृति लिई सार्वजनिक
शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

९). उपदफा (८) बमोजिम सञ्चालित विद्यालयले पालन गर्नुपर्ने शर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछैन।

१०). माथिल्लो उपदफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै विदेशी शिक्षण संस्थासँग सम्बन्धन गर्ने गरी कसैलाई पनि विद्यालय खोल्न अनुमति वा स्वीकृति दिइने छैन। (११) विद्यालय सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ।

८). गाउँपालिकाले प्रारम्भिक बाल शिक्षाको संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा थप व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

९). सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालन गर्न यस गाउँपालिकाले समुदायमा साक्षरता, सीप विकास र निरन्तर सिकाइ समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ। यस्तो केन्द्रमा सामुदायिक पुस्तकालय र वाचनालय संचालन हुन सक्नेछ।

१०). गाउँपालिकाले विद्यालय सार्न, गाग्न, नाम परिवर्तन गर्न वा बन्द गर्न सक्ने :

१). गाउँपालिकाले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम हाल सञ्चालन भइरहेका ३० मिनेटको पैदल दुरीमा रहेका कुनै विद्यालयलाई एक स्थानबाट अर्को स्थानमा सार्न वा दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालयलाई गाभी एउटा विद्यालय कायम गर्न वा विद्यालय बन्द गर्न वा तोकिएको ठाउँ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा विद्यालयमा कक्षा थप गरी सञ्चालन गर्न अनुमति वा स्वीकृति दिन सक्नेछ।

२). विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्नु परेमा नाम परिवर्तन गर्नुपर्ने उपयुक्त कारण सहित तोकिएको विवरण र

ढाँचामा गाउँ शिक्षा समिति मार्फत गाउँपालिकामा स्वीकृतीका लागि पेश गर्नु पर्नेछ।

३). उपदफा (२) बमोजिम पेश हुन आएका निवेदन उपर गाउँशिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँपालिकाले नाम परिवर्तनको स्वीकृती दिन सक्नेछ।

४) विद्यालयको नाम राखदा वा परिवर्तन गर्दा कुनै व्यक्ति विशेषको नाम, धार्मिक तथा जातिगत विद्वेषजनक प्रकारको नाम राख पाइने छैन। माध्यमिक तहको हकमा ५००००००/- (पचास लाख रुपैया मात्र), आधारभूत तहको हकमा ३००००००। (तिस लाख रुपैया मात्र) रुपैया प्रदान गरेमा व्यक्तिको नाममा विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन।

११. गाउँ शिक्षा समिति सम्बन्धि व्यवस्था :

(१). गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरूको रेखदेख, समन्वय र व्यवस्थापन गर्ने कामको लागि देहाय बमोजिमको गाउँ शिक्षा समिति रहनेछ :-

(क) गाउँपालिकाको अध्यक्ष : - संयोजक

(ख) गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष : - उप-संयोजक

(ग) गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको शिक्षा हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक - सदस्य

(घ) गाउँपालिकाले तोकेको गाउँ सभाका सदस्यहरू मध्येबाट दुई जना : - सदस्य

(ड) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका
अध्यक्षहरू मध्येबाट
गाउँकार्यपालिकाले मनोनित
गरेको एक जना

- सदस्य

(च) समाजसेवी, शिक्षा प्रेमी, वा
चन्दादाताहरू मध्येबाट
गाउँकार्यपालिकाबाट मनोनित
कम्तीमा एकजना महिला र
दलित सहित तिन जना :

- सदस्य

(छ) उच्च तहकोसामुदायिक र
संस्थागत विद्यालयका
प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट
गाउँकार्यपालिकाले मनोनित
गरेको दुईजना :

- सदस्य

(ज) गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय
अधिकृत :

- सदस्य

(झ) गाउँपालिकाको शिक्षा अधिकृत : -सदस्य-सचिव

(२) समितिका मनोनित सदस्यको कार्यकाल ३ वर्षको हुनेछ।

(३) उपदफा (१) अनुसार मनोनित सदस्यले र अन्य सदस्यले आफ्नो पदीय आचरण पुरा नगरेमा गाउँ कार्यपालिकाले जुन सुकै समयमा पनि हटाउन सकिनेछ। तर त्यसरी हटाउन वा बर्खास्त गर्नु अघि मनासीव माफिकको स्पष्टिकरणको मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन।

(४) शिक्षा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ

:

- क) आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्रको शैक्षिक योजना तयार गर्ने।
- ख) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र विद्यालय सञ्चालनका लागि अनुमति, स्वीकृति, विद्यालय सार्ने, गाभ्ने सम्बन्धी गाउँपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान दान गर्ने।
- ग) विद्यालयहरूलाई आर्थिक अनुदान सम्बन्धी आवश्यक स्रोतको खोजी गर्ने।
- घ) आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने परीक्षालाई मर्यादित र भयरहित बनाउन सहयोग गर्ने।
- ङ) विद्यालयहरूको लेखा परीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक तोक्ने।
- च) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना भएका आफ्नो स्रोतमा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूको शिक्षक दरवन्दी, सेवा, सुविधा र शर्तहरू स्वीकृत गर्ने।
- छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने।
- ज) विद्यालयको लागि आवश्यक साधनस्रोत जुटाउन परिचाल गर्ने गराउने।
- झ) अभिभावक र शिक्षक बीच विवाद भएमा त्यसको समाधान गर्ने।
- ञ) शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्ने सूचक विकास गर्ने र प्रगति मूल्यांकन गर्ने।

- ट) शिक्षाको सामाजिक परीक्षण गर्ने एवम् शिक्षाको अनुगमन तथा सुरिवेक्षणको प्रबन्ध गर्ने।
- ठ) सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने।
- ड) विद्यालयको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने।
- ढ) शैक्षिक गुठीसँग गर्ने सम्झौताका शर्तहरू निर्धारण गर्ने,
- ण) शैक्षिक संस्था र शिक्षासँग आवद्ध शिक्षक कर्मचारीहरूलाई कामको आधारमा आवश्यक प्रोत्साहन, नसियत, दण्ड, कारवाही गर्ने गराउने।
- त) विशेषज्ञहरूको छनौट गरेर सूची प्रकाशन गर्ने।
- थ) संस्थागत विद्यालय संचालनको मापदण्ड बनाउने, संचालनको स्वीकृती र अनुमतीको लागि गाउँपालिकालाई आवश्यक राय सुझाव प्रदान गर्ने।
- द) विद्यालय गाभ्ने, सार्ने नाम परिवर्तन गर्ने, तह थप गर्ने, नीति तर्जुमा गरी गाउँ पालिकामा पेश गर्ने।
- धा) शिक्षकहरूको सरुवा व्यवस्थापन गर्ने।
- न) सामुदायिक सिकाई केन्द्र स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने।
- प) आवश्यकता अनुसार दिवा खाजा व्यवस्थापन गर्ने।
- फ) विद्यालयमा विषयगत दरबन्धी मिलान गर्ने।
- ब) विद्यालयमा पठनपाठनको अधिकतम प्रबन्ध हुने गरी शैक्षिक क्यालेण्डर बनाई लागु गर्ने, गराउने।
- भ) शिक्षक तालिम नीति तर्जुमा गरी लागु गर्ने।

- म) गाउँ कार्यपालिकालाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सुझाव तथा परामर्श दिने।
य) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने।

१२. स्थानीय शिक्षा अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार

- १). गाउँ स्तरीय शिक्षा योजना तर्जुमा गरी गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्ने।
२). गाउँपालिका तथा गाउँ शिक्षा समितिबाट शिक्षा तथा शैक्षिक विकासका लागि पारित नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने तथा प्राप्त निर्देशन पालना गर्ने।
३). विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरुको अनुगमन तथा सुरिवेक्षण गर्ने, गराउने।
४). गाउँ कार्यपालिका, गाउँ शिक्षा समिति र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई शैक्षिक विकासका लागि आवश्यक सुझाव तथा परामर्श दिने।
५). शिक्षकहरुको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन गर्ने।
६) गाउँपालिका शिक्षा समितिको सदस्य-सचिवको भूमिकामा निर्वाह गर्ने।
७). शिक्षा अधिकृतको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१३. वडा शिक्षा समितिको गठन, काम, कर्तव्य अधिकार

(१) वडा स्तरमा देहाय बमोजिमको वडा शिक्षा समिति गठन गर्न सकिने छ :

- क) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष : -
संयोजक

- ख) वडा समितिका सदस्यहरु मध्ये वडा समितिले तोकेको एक जना - सदस्य
- ग) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरु मध्ये वडा समितिले तोकेको जना : - सदस्य
- घ) माध्यमिक तह र आधारभूत तहका विद्यालयका प्रधानाध्यापक मध्येवाट गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको - दुई जना सदस्य
- ङ) वडा भित्रका शिक्षा प्रेमीहरु मध्येवाट वडा समितिले तोकेको एक जना : - सदस्य
- च) सम्बन्धित वडाका वडा सचिव :
- (२) वडा शिक्षा समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ :
- क) आफ्नो वडाको शैक्षिक योजना तयार गर्ने।
- ख) आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने परीक्षालाई मर्यादित र भयरहित बनाउन सहयोग गर्ने।
- ग) विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने।
- घ) विद्यालयको लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने।
- ङ) अभिभावक र शिक्षकबीच विवाद भएमा त्यसको समाधान गर्ने।
- च) विद्यालयको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने।

- छ) विद्यालय गाभने, सार्ने नाम परिवर्तन गर्ने, तह थप गर्न गाउँ शिक्षा समितिमा सिफारिस गर्ने।
- ज) वडाको शैक्षिक अभिवृद्धिका लागि आवश्यक कार्यहरू गर्ने।
- झ) वडा शिक्षा समितिले आफ्नो बैठक सञ्चालन तथा कार्यविधि आफैले निर्धारण गर्नेछ।
- ञ) प्रांरम्भिक वालविकास केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुमती प्रदान गर्ने।
- ड) गाउँ शिक्षा समितिलेतोके वमोजिम अन्य कार्य गर्ने।

१४. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१).सामुदायिक विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरू रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ :

क).समितिका सदस्यहरूले (ख), (ग) र

(घ) मध्येबाट छानेको व्यक्ति तर

(ग) बाट वडा अध्यक्ष स्वयंम

मनोनित भएमा स्वत वडा अध्यक्ष:

-अध्यक्ष

ख).अभिभावकले आफूहरू मध्येबाट

छानी पठाएका कम्तीमा दुईजना

महिला सहित चारजना :

-सदस्य

ग).विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाका

वडा अध्यक्ष वा वडा समितिले

मनोनयन गरेको एक जना :

-सदस्य

- घ). विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजिवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर उल्लेख्य सहयोग गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट वडा शिक्षा समितिले मनोनीत गरेको एकजना महिला सहित दुईजना : -सदस्य
- (ङ). स्थानीय शिक्षा प्रेमी मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना : सदस्य
- (च). विद्यालयको प्रधानाध्यापक : - सदस्य-सचिव
- २). सामुदायिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :
- क). विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने।
- ख). विद्यालयको चल, अचल सम्पत्तिको लगत राख्ने, राख लगाउने र सुरक्षा गर्ने।
- ग). विद्यालयको शैक्षिक, भौतिक तथा आर्थिक तथ्याङ्क र विवरण अद्यावधिक गराई राख्ने,
- घ). विद्यालयको वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने र त्यसको जानकारी गाउँ पालिकालाई दिने,
- ङ). विद्यालयमा स्वच्छ, शैक्षिक वातावरण कायम राख्न राजनैतिक, धार्मिक वा सांम्पादायिक भावनाको आधारमा विद्यालयको वातावरण धमिल्याउन नदिने,
- च). विद्यालयमा शिक्षक, कर्मचारी र विद्यार्थीको पोशाकको कार्यान्वयन गर्ने।

- छ). प्रचलित कानुन बमोजिम शिक्षक सेवा आयोगबाट शिफारिस भएका शिक्षक पदको लागि योग्य उम्मेदवारलाई हाजिर गराई काममा लगाउने तथा गाउँपालिकाबाट स्वीकृत दवन्दीमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने,
- ज). गाउँ पालिकाबाट खटिएका शिक्षक तथा कर्मचारीलाई हाजिर गराई काममा लगाउने,
- झ). गाउँशिक्षा समितिबाट तोकिएको रजिस्टर्ड लेखा परीक्षकबाट विद्यालयको वार्षिक लेखापरीक्षण गराउने,
- ञ). लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन अनुसार तत्काल आवश्यक कारवाही गर्ने र त्यसको प्रतिवेदन गाउँ शिक्षा समितिमा पेश गर्ने,
- ट). तोकिए बमोजिमका क्षेत्रसंग सम्बन्धित गाउँपालिका र गाउँ शिक्षा समितिले दिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने,
- ठ). विद्यालय सेवा क्षेत्रमा निरक्षरता उन्मोलन तथा आधारभूत शिक्षा सुनिश्चित गर्न पहल गर्ने
- ड). तोकिए बमोजिम दरवन्दीका शिक्षकलाई विभागीय कारवाही गर्ने पहल
- ढ). विद्यालयको आन्तरिक श्रोतबाट खर्च व्यहोर्ने गरी नियुक्त वा बढुवा गरेका शिक्षकको लागि सेवा, शर्त र सुविधा तोक्ने र तोकिए बमोजिमको पारिश्रमिक तथा सुविधाको व्यवस्था गर्ने, विद्यालय शिक्षा एकै समयमा सञ्चालन गर्ने प्रबन्ध मिलाउने।
- त). तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने।

१५. अभिभावक, शिक्षक तथा विद्यार्थी संघको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार : (१). सामुदायिक विद्यालयमा अभिभावक, शिक्षक तथा विद्यार्थीबीच सहकार्य तथा सामाजिक परीक्षण गरी सु-व्यवस्थापनमा सहयोग गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरू रहेको एक अभिभावक शिक्षक तथा विद्यार्थी संघ रहने छ।

क). विद्यालयका अविभावकहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले छनोट गरेको व्यक्ति - अध्यक्ष

ख). अभिभावकले आफूहरूमध्येबाट छानी पठाएका कम्तीमा एकजना महिला सहित तीन जना : - सदस्य

ग). विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाका जनप्रतिनिधिहरू मध्येबाट सो वडा समितिले मनोनयन गरेको एकजना:

घ). विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजीवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर उल्लेख्य सहयोग गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनीत गरेको एकजना मोहदा सहित दुईजना: - सदस्य

ड). विद्यालयका शिक्षकले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएको आधाभूत तथा माध्यमिक तहगत शिक्षक प्रतिनिधि दुई जना : -सदस्य

- च). बाल क्लव वा विद्यालयले छात्रको
प्रथम छात्र प्रथम छात्रा सहित
बालक्लव अध्यक्ष सहित दुई जना : -सदस्य
- (२). एक अभिभावक, शिक्षक तथा विद्यार्थी संघको काम, कर्तव्य
र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः २०७३
- क). विद्यालयमा स्वच्छ शैक्षिक वातावरण निर्माण गर्न विद्यालय
व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने,
- ख). विद्यालयको सामाजिक परीक्षण गर्ने।
- ग). अभिभावक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विद्यालय
व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने।
- घ). विद्यालय भर्ना अभियान सञ्चालन गर्न विद्यालय व्यवस्थापन
समितिलाई सहयोग गर्ने।
- ड). तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने।

परिच्छेद - ३

विद्यालय तहको शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको दरवन्दी, सेवाशर्त,
योग्यता एवं सक्षमताको मापदण्ड

१६. गाउँपालिकाले शिक्षकको दरवन्दी निर्धारण गर्ने :

१). गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा
आवश्यक पर्ने शिक्षकहरूको दरवन्दी निर्धारण
गाउँपालिकाले गर्नेछ।

२). गाउँपालिकाले शिक्षकको दरवन्दी निर्धारण गर्दा प्रत्येक
विद्यालयमा नियमित अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या र
विषयका आधारमा तोकिए बमोजिम विद्यार्थी तथा
शिक्षकको अनुपात कायम गर्नु पर्नेछ।

३).उपदफा (२) बमोजिम नियुक्ति भएको शिक्षकको व्यक्तिगत फाइल खडा गरी गाउँपालिकाले राख्नु पर्नेछ। यसरी नियुक्त भएको शिक्षकको सेवा सुविधा गाउँपालिका मार्फत भुक्तानी गर्नुपर्नेछ।

१७. शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता र सक्षमता
शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता र सक्षमता तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१८. स्थायी अध्यापन अनमती पत्र लिनु पर्ने :
अध्यापन अनुमति पत्र नलिई कसैले पनि शिक्षक पदका लागि उम्मेदवार हुन पाउने छैनन ।

१९) शिक्षक तथा कर्मचारीको पदीय आचरण तथा अन्य व्यवस्था:
१).देहायका अवस्थामा शिक्षक वा कर्मचारीलाई विद्यालयको व्यवस्थापन समितिले पदबाट हटाउन गाउँपालिकामा सिफारिस गर्नेछ:-

- क). तोकिए बमोजिमका पदीय दायित्व पूरा नगरेमा,
- ख) विना सूचना लगातार प्रन्ध दिनभन्दा बढी समय विद्यालयमा अनुपस्थित रहेमा,
- ग). विद्यालयमा मादक प्रदार्थ सेवन गरी आएको कुरा प्रमाणित भएमा,
- घ). नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय पाएमा
- ङ). सामुदायिक विद्यालयका शिक्षक वा कर्मचारीले कार्यालय समयमा अन्यत्र अध्यापन वा काम गरेमा वा अन्य कुनै व्यावसायिक कृयाकलाप गरेमा,

च). शिक्षक वा कर्मचारी राजनीतिक दलको सदस्य रहेको पाइएमा,

छ). निजले अध्यापन गरेको विषयमा तीन वर्ष भित्रको औषत शैक्षिक उपलब्धी ५० प्रतिशत भन्दा कम भएमा

२). उपदफा ५ बमोजिम वा अन्य माध्यमले कुनै शिक्षक वा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउनु पर्ने एथेष्ट प्रमाण प्राप्त भएमा गाउँपालिकाले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ। तर कार्यरत पदबाट हटाउनु अघि मनासिव माफिकको स्पष्टिकरणको मौका भने प्रदान गरिने छ।

२०. अदालतको आदेशवाट पुनः बहाली हुन सक्ने :

१) दफा १९ मा उल्लेख भएका कुनै वा केँही आरोपमा सजाय भई नोकरीबाट हटाइएको वा बर्खास्त भएको शिक्षक/कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसला बमोजिम नोकरीमा पुनः बहाली हुन सक्नेछ।

२) उपदफा (१) बमोजिम पुनः बहाली भएको शिक्षकले नोकरीबाट हटेदेखि पुनःबहाली भएको मिति सम्मको पूरा तलब, भत्ता र तलब वृद्धि पाउने भए सो समेत पाउनेछ।

२१). तलब भत्ता नपाउने र सेवा अवधि गणना नहुने: दफा २१ मा उल्लेखित अवस्थामा वा नियमानुसार विदा स्वीकृत गराई बसेको अवस्थामा वाहेक विद्यालयमा अनुपस्थित रहेका शिक्षकले सो अवधिको तलब, भत्ता पाउने छैनन् र त्यस्तो अवधि निजको सेवामा समेत गणना हुने छैन।

२२). स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने: सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक वा कर्मचारीहरुले कुनै पनि देशको स्थायी

आवासीय अनुमति लिन वा त्यस्तो अनुमति प्राप्त गर्नको लागि आवेदन दिन हुदैन।स्थायी आवासीय अनुमति लिएका तथा लिन आवेदन दिने शिक्षक वा कर्मचारीहरूलाई तोकिए बमोजिम दण्ड तथा सजाय हुनेछ।

परिच्छेद - ४

शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, तालिम, वृत्ति विकास

२३. शिक्षकको नियुक्ति

१) विद्यालयमा रिक्त दरबन्दी तथा राहत शिक्षक पदमा अस्थायी तथा करार नियुक्तिको व्यवस्था देहाय बमोजिमको छनोट समितिबाट हुनेछ:-

क) सम्बन्धित विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष : - संयोजक

ख).विषयगत रोप्टर मध्येबाट गाउँशिक्षा समितिको अध्यक्षले तोकिएको विषय विज्ञ एक जना: - सदस्य

ग) गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षा अधिकारी: - सदस्य

घ) सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक : - सचिव

२) समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२५. प्रधानाध्यापक सम्बन्धि व्यवस्था :

१) सामुदायिक विद्यालयमा एक प्रधानाध्यापक रहनेछ।

२) प्रधानाध्यापकको नियुक्ति, सेवाको सर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ :

क. माध्यमिक तहमा स्थायी तथा स्नातकोत्तर उपाधी प्राप्त शिक्षक हुनु पर्नेछ। सो नभएमा स्नातकोत्तर योग्यता प्राप्त शिक्षक मध्येबाट प्रधानाध्यापक नियुक्ति विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका शिक्षा समितिबाट गरिनेछ।

ख. आधारभूत तहमा स्थायी, तथा स्नातक उपाधीप्राप्त शिक्षक हुनु पर्नेछ। सो नभएमा स्नातक योग्यता प्राप्त शिक्षक मध्येबाट प्रधानाध्यापक नियुक्ति विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा गाउँपालिका शिक्षा समितिबाट गरिनेछ।

ग. प्रधानाध्यरूपले नियुक्ति हुनु पूर्व पाँच वर्षे विद्यालय सुधारको कार्ययोजना विद्यालय व्यवस्थापन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

घ. प्रधानाध्यापकको अवधी ५ वर्षको हुनेछ। निज बढीमा २ कार्यकाल मात्र सो पदमा बहाल रहन पाउनेछ।

ङ. विद्यालयको व्यवस्थापकीय नेतृत्व तथा शिक्षक प्राविधिक नेतृत्व गरी विद्यालयको बृहत्तर हित गर्नु प्रधानाध्यापकको कर्तव्य हुनेछ।

च). निजले पेश गरेको कार्ययोजना बमोजिम कार्य गरेको नपाईएमा गाउँशिक्षा समितिले हटाउन सक्नेछ, तर एक पटक स्पष्टिकरणको मौका दिईनेछ।

२६. शिक्षकको सरुवा :

१). सरुवा हुन आवेदन दिने दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकलाई गाउँपालिका भित्रका कार्यरत विद्यालयको

व्यवस्थापन समिति र सरुवा हुने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा गाउँ शिक्षा समितिले तोकिए बमोजिमको प्रकृया अपनाई रिक्त दरवन्दीमा सरुवा गर्न सक्नेछ।

२) सरुवा हुन आवेदन दिने दरवन्दीमा कार्यरत शिक्षकलाई गाउँपालिका भित्र निज कार्यरत विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमतिमा गाउँ पालिकाले अर्को गाउँ पालिकामा सरुवाको लागि सहमत दिन सक्नेछ

३) गाउँपालिका शिक्षा समितिले समान तहको स्थायि/अस्थायि तथा राहत शिक्षक बीच पारस्परिक सरुवा गर्न सक्नेछ।

४) विशेष अवस्थामा वाहेक शिक्षकको सरुवा शैक्षिक सत्रको सुरु वा अन्त्यमा मात्र गरिनेछ।

२७. **दरवन्दी मिलान:** (१) तोकिएको मापदण्डको आधारमा बढी दरवन्दी भएको विद्यालयबाट कम दरवन्दी भएको विद्यालयमा तोकिएको अधिकारीले तोकिएको प्रकृया पूरा गरी सार्नु पर्नेछ।

२८. **शिक्षकको बढुवा सम्बन्धी व्यवस्था :** हाल स्थायी रूपमा सेवारत शिक्षकको बढुवा सम्बन्धी व्यवस्था नेपाल सरकारबाट लागु भएको कानुन बमोजिम हुनेछ। स्थानीय तहबाट नियुक्ती पाएका शिक्षकहरूको सेवा सर्त तथा बढुवा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२९. **तालिम तथा क्षमता विकास सम्बन्धी व्यवस्था :** शिक्षकलाई नेपाल सरकारको नीति तथा स्थानीय तहबाट निर्धारित तालिम नीति अनुसार तालिम तथा क्षमता विकासको अवसर हुनेछ।

३०. शिक्षकलाई अन्य काममा लगाउन नहुने : (१) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षा प्रदान गर्ने वा विद्यालय प्रशासन सम्बन्धी काममा वाहेक अन्य काममा लगाउन हुदैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विद्यालयको पठन पाठनमा बाधा नपर्ने गरी राष्ट्रिय जनगणना, निर्वाचन, सम्बन्धी काम देवी प्रकोप उद्धार वा नेपाल सरकार र गाउँपालिकाले तोकेको अन्य कुनै काममा खटाउन सकिनेछ।

परिच्छेद - ५

सामुदायिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार निर्माण, मर्मत सम्भार, संचालन र व्यवस्थापन

३१. विद्यालयको भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको मापदण्ड निर्धारण :

१).विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या अनुसार कक्षा कोठा, खेल मैदान कम्पाउण्ड, घेरावार, वालमैत्री बसाई व्यवस्था, वातावरण मैत्रि हाता, करेशावारी, फूलवारी, स्वच्छ पिउने पानि, छात्र/छात्राका लागि अलग अलग शौचालय सिकाई मैत्री वातावरण हुनु पर्नेछ।

२).विद्यालयमा प्राथमिक उपचार, नियमित स्वास्थ्य परिक्षण, छात्राहरुलाई सेनिटरी प्याड जस्ता न्यूनतम सुविधा उपलब्ध हुनु पर्नेछ।

२).विद्यालयको स्तरअनुसार भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ।

३२. विद्यालयको सम्पत्ति :

- १) सामुदायिक विद्यालयको हकभोगमा रहेको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ। यस ऐन बमोजिम अनुमति वा स्वीकृति रद्द गरिएको वा कुनै विद्यालयमा गाभिएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पत्ति गाउपालिकाले अन्य विद्यालयको काममा प्रयोगमा नआउने भएमा प्रचलित कानूनबमोजिम बेच विखन गरी प्राप्त भएको रकम सम्बन्धित गाउँ शिक्षा कोषमा जम्मा गर्नेछ।
- २) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही विद्यालयको नाममा रहने छ। कुनै विद्यालय सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गरिएकोमा त्यस्तो विद्यालयको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ र त्यस्तो सम्पत्तिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइने छैन।
- ३) कम्पनी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही कम्पनीको नाममा रहनेछ।
- ४) संस्थागत विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासंग दान दातव्यको रूपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि गाउँ पालिकाको अनुमति लिनु पर्नेछ। तर विदेशी व्यक्ति वा संघ संस्थाबाट त्यसरी चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघिनेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ।
- (५) नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा प्राप्त गरेको चल अचल सम्पत्ति नेपाल सरकारको स्वीकृति बिना बेचविखन गर्न पाइने छैन।

३३. सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको स्वामित्व, सम्पत्तिको अभिलेख, संरक्षण र व्यवस्थापन :

- (१) सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको स्वामित्व सो विद्यालयकै नाममा रहने छ। सो विद्यालय बन्द, खारेज वा अन्यत्र गाभिई विद्यालयको काममा पत्र्योग नहुने भएमा गाउँपालिकाले कानुन बमोजिम भोग चलन गर्न सक्ने छ।
- (२) विद्यालयको सम्पत्तिको अभिलेख दुरुस्त राख्ने, संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने दायित्व सो विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको रहने छ।
- (३) सामुदायिक विद्यालयको जग्गाको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नेकर्तव्य गाउँपालिका र नेपाल सरकारको रहनेछ।

३४. विद्यालयको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक :

- (१) विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम मापदण्ड अनुरूप सिकाइ उपलब्धि हासिल हुने गरी अध्ययन अध्यापन गराउनु पर्नेछ। विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड भित्र रही स्थानीय पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक लागु गर्न सक्नेछ।
- (२) आफ्ना क्षेत्र भित्रका विद्यालयलाई आवश्यक पर्ने पाठ्यपुस्तकहरूको संख्या सम्बन्धित विद्यालयले तोकिएको समय सीमा भित्र गाउँ शिक्षा समितिमा माग गर्नुपर्नेछ।
- (३) गाउँ शिक्षा समितिले शैक्षिक सत्र शुरु हुनु अगावै सम्बन्धित निकायहरूमा समन्वय गरी पाठ्यपुस्तक वितरण गर्नेछ।

- (४) आधारभूत तहसम्मको शिक्षा लागि स्थानीय आवश्यकतामा आधारित बढीमा १०० पुर्णाङ्क वा ४ क्रेडिट आवर बराबरको स्थानीय थप विषयको स्थानीय पाठ्यक्रम प्रयोगमा ल्याउन सक्नेछ।
- ५) विद्यालयमा बहु पाठ्यपुस्तक लाग हुनेछ।
- ६) शैक्षिक स्तरको न्यूनतम मापदण्ड तोकी शिक्षक विद्यार्थी सहकार्यमा आधारित पाठ्य सामाग्री पुस्तकालय, मनोविमर्श, अभिभावक शिक्षाको प्रबन्ध हुनु पर्नेछ।

३५. अतिरिक्त शैक्षिक कृयाकलापको सञ्चालन :

- १). विद्यालयले पाठ्यक्रममा आधारित सिकाइमा सहजता ल्याउन अतिरिक्त शैक्षिक कृयाकलाप सञ्चालन गर्न सक्ने छ।
 - २) विद्यालयले वालक्लव, तथा वातावरण मैत्री क्लवहरु गठन, परियोजना कार्य, अध्ययन भ्रमण, पोषण शिक्षा, खेलकुद प्रतियोगिता, साहित्यिक तथा बहु प्रतिभा मूखि कृयाकलापहरु सञ्चालन गर्न सक्नेछ।
- संस्थागत (निजी) विद्यालयको अनुमति, मापदण्ड निर्धारण, अनुगमन, मूल्याङ्कन र नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

३६. संस्थागत विद्यालय सञ्चालन गर्न अनुमती र स्वीकृती लिनु पर्नेछ।

३७. संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापन समिति

(१).संस्थागत विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रत्येक विद्यालयमा देहायका सदस्यहरु रहेको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ-

- क). विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ताहरू मध्येबाट सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा गाउँपालिकाबाट मनोनित - अध्यक्ष
- ख) अभिभावकहरू मध्येबाट कम्तीमा एक जना महिला पर्ने गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको दुईजना - सदस्य
- ग) स्थानीय शिक्षा प्रेमी वा समाजसेवीहरू मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एकजना - सदस्य
- घ) सम्बन्धित क्षेत्रको श्रोतव्यक्ति वा निरीक्षक: - सदस्य
- ङ) सम्बन्धित विद्यालयका शिक्षकहरूले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएको एकजना: - सदस्य
- च) विद्यालयको प्रधानाध्यापक: -सदस्य सचिव

२). उपदफा (१) को (क) (ख) र (ग) बमोजिम छानिएका वा मनोनित अध्यक्ष वा सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ। त्यस्ता अध्यक्ष वा सदस्यले आफ्नो पद अनुसारको आचरण नगरेको देखिएमा गाउँ शिक्षा समितिले निजलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ। तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि वा समिति विघटन गर्नु अघि आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मौकाबाटयञ्चित गरिने छैन।

३८. संस्थागत विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) विद्यालय सञ्चालनको लागि प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्ने,
- (ख) विद्यालयको लागि आवश्यक भौतिक साधनको व्यवस्था गर्ने,
- (ग) विद्यालयको चल, अचल सम्पत्तिको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने,
- (घ) विद्यालयमा स्वच्छ, शैक्षिक वातावरण कायम राख्ने,
- (ङ) विद्यालयले नेपाल सरकार र गाउँपालिकाले तोके बमोजिमको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक अनिवार्य रूपमा लागू गर्ने,
- (च) अध्यापन अनुमतिपत्र लिई प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षक पदको लागि उम्मेदवार हुन योग्यता पूरा गरेका व्यक्तिलाई शिक्षक पदमा नियुक्ति गर्ने,
- (ज) शिक्षक तथा कर्मचारीको न्यूनतम तलब, सेवा सुविधा तोक्ने,,
- (ज). अनुशासनहिन शिक्षक उपर कारवाही गर्ने,
- (झ). शिक्षा ऐन तथा नियमावली तथा अन्य कानूनमा उल्लेखित व्यवस्थाका अतिरिक्त
गाउँपालिकाबाट जारी शिक्षाक्षेत्रसंग सम्बन्धित सबै नीति, नियम; तथा निर्देशनहरूको पालना गर्ने,
- (ञ). शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालन भएका विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ,

(१०). विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार र बैठक सम्बन्धी कार्यविधी तोकिए कमोजिम हुनेछ।

३९. संस्थागत विद्यालयले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने:

(१) संस्थागत विद्यालयले विद्यालयमा भर्ना भएका कल विद्यार्थी संख्याको कम्तीमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरी तोकिए बमोजिम आर्थिक रुपमा विपन्न, अपाङ्गता भएकाहरु, महिला, दलित वा जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छात्रवृत्तिको लागि विद्यार्थी छनौट गर्न प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयकी प्रधानाध्यापक र विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका अभावको प्रतिनिधि रहेको एक छात्रवृत्ति छनौट समिति रहनेछ।

(३) समितिले छनौटको लागि आधार, शर्त र प्रकृया तयार गरी सो विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराइ सार्वजनिक समेत गर्नु पर्नेछ।

(४) समितिले छात्रवृत्तिको लागि छनौटको नतिजा आधार सहित सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।

४०. अनुगमन तथा मूल्याइन :

संस्थागत विद्यालयको गुणस्तर कायम राख्न गाउँपालिका वा गाउँ शिक्षा समितिले जुनसुकै समयमा अनुगमन गर्न, निर्देशन दिन सक्नेछ। यसरी प्राप्त निर्देशन कार्यान्वयन गर्नु संस्थागत विद्यालयको अनिवार्य दायित्व हुनेछ।

४१. अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्ने : कुनै संस्थागत विद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरित अन्य कुनै काम गरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरिएको अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्न सक्नेछ। तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नु अघि सम्बन्धित विद्यालयलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

परिच्छेद - ७

परीक्षा सञ्चालन तथा गुणस्तर मापन

४२. आधारभूत तहकक्षा ८ को अन्त्यमा हुने परीक्षाको सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

(१) आधारभूत शिक्षाको कक्षा ८ को अन्तिम परीक्षा गाउँपालिका स्तरीय हुनेछ ।

(२) उपदफा १ बमोजिमको परीक्षा सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य गर्न देहाय बमोजिमको एक परीक्षा समिति गठन गरिनेछ ।

क) स्थानीय शिक्षा अधिकारी - संयोजक

ख) आधारभूत तथा माध्यमिक तहको

प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट

गाउँपालिका शिक्षा समितिका

अध्यक्षले तोकेको दुईजना :

-सदस्य

ग) संयोजकले तोकेको स्रोतव्यक्ति वा

कर्मचारी :

-सचिव

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको परीक्षा समितिको कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४३. आधारभूत तह कक्षा ५ को अन्त्यमा हुने परीक्षाको सञ्चालन सम्बन्धी सम्बन्धी दायित्व स्रोत केन्द्रको हुनेछ।

परिच्छेद-द

विद्यालयलाई दिईने व्यवस्थापन, अनुगमन र नियमन

४४. विद्यालय कोष :

(१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष हुनेछ, जसमा देहाय बमोजिमका स्रोतबाट प्राप्त रकम सो कापमा दाखिला हुनेछ:-

- क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,
- ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,
- ग) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम, र
- घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन र लेखापरीक्षण तथा सामाजिक लेखा परीक्षण तोकिए बमोजिम हुनेछ।

४५. अनुदानको व्यवस्था :

(१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दिँदै आएको अनुदान रकममा कटौती नहुने गरी तोकिएको सूत्रको आधारमा गाउँपालिकाले सामुदायिक विद्यालयलाई अनुदान दिनेछ तर कुनै विद्यालयले तोकिएको शैक्षिकस्तर कायम गर्न नसकेमा त्यस्ता विद्यालयलाई दिइदै आएको अनुदान रकममा तोकिए बमोजिम कटौती गर्न सकिनेछ।

(२) सामुदायिक विद्यालयहरूलाई तोकिए बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(३) गाउँपालिकाले प्रारम्भिक वाल विकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिमको अनुदान दिन सक्नेछ ।

४६. लेखा व्यवस्थापन :

१).सबै विद्यालयहरूले प्रचलित कानून अनुसारको ढाँचामा आय/व्यायको लेखा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

२).विद्यालयका नियमित कारोवारको लेखा राख वेग्लै लेखा शाखा खडा गरी कुनै कर्मचारी वा शिक्षकलाई लेखा व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी दिनु पर्नेछ ।

४७. सामुदायिक विद्यालयको खाता संचालन

१) विद्यालयले आर्थिक कारोवार गर्दा बैंक मार्फत गर्नुपर्नेछ ।

२) विद्यालयको खाता संचालन प्रधानाध्यापक र लेखा हेर्ने कर्मचारी वा शिक्षकको संयुक्त दस्तान गर्नुपर्नेछ ।

४८. लेखा परीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण

(१) सबै विद्यालयहरूले नियमित रूपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो चौमासिक भित्र गाउँ शिक्षा समितिले तोकेको रजिष्ट्राड लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनु पर्दछ ।

(२) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन लेखा परिक्षण समाप्त भएको १५ दिन भित्र गाउँ शिक्षा समिति मार्फत गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(३) प्रत्येक वर्ष विद्यालयले सामाजिक परीक्षण गरी विद्यालयको आय व्यय, शैक्षिक उपलब्धी,विद्यालयका आन्तरिक गतिविधि, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिताको अवस्था र आगामी कार्ययोजना सामाजिक परीक्षण मार्फत सार्वजनिक तथा अनुमोदन गर्नु पर्नेछ ।

४९) छात्रवृत्ती व्यवस्था गर्न सक्ने: गाउँपालिकाले विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीलाई तोकिए बमोजिम छात्रवृत्तीको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

४९. शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था :

(१).नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीको नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(२). उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै अभिभावकले आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार, चन्दा वा सहयोग सामुदायिक विद्यालयले लिन सकिनेछ ।

(३) सबै बालबालिकालाई आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नेछ।

(४). उपदफा (१) बमोजिम निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा वाहेकको अन्य विद्यालय शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीसँग लिइने शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ।

(५). विद्यालयले विद्यार्थीलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एकपटक भर्ना शुल्क लिइसकेपछि पुनः सोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नको लागि कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन।

(६) विद्यालयले विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण गर्नको लागि विद्यार्थीसंग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन।

(७).संस्थागत विद्यालयले विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्क तोकिएको अधिकारीबाट स्वीकृत गराई निर्धारण गर्नु पर्नेछ। त्यसरी शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा स्वीकृति दिदा तोकिएको अधिकारीले विद्यालयले उपलब्ध गराएको सुविधाको आधारमा दिनेछ।

(८) कुनै विद्यालयले यस ऐन विपरीत विद्यार्थीसँग कुनै शुल्क लिएमा तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो शुल्क सम्बन्धित विद्यार्थीलाई फिर्ता गर्न लगाउनु पर्नेछ।

(९) यस ऐन विपरीत शुल्क लिने विद्यालयलाई तोकिएको अधिकारीले एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

५०. विद्यालयलाई छुट र सुविधा :

१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन।

२) उपदफा (१) मा लेखिए देखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा नेपाल सरकारले तोकिएको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट दिन सक्नेछ।

३) सामुदायिक विद्यालय र शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-९

स्रोत केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था

५१. स्रोत केन्द्र स्थापना :

१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको निरीक्षण तथा शैक्षिक सहजीकरणका लागि न्युनतम एउटा स्रोतकेन्द्र रहने छ। तर ३० भन्दा बढी विद्यालय भएमा दुई ओटा र ५० भन्दा बढी विद्यालय भएमा बढीमा तीन ओटा सम्म स्रोतकेन्द्र रहने छ।

(२) स्रोत केन्द्रमा माध्यमिक तहको शिक्षक मध्येबाट तोकिए वमोजिम छनोट गरिएको स्रोतव्यक्ति रहनेछ।

(३) स्रोतकेन्द्र तथा स्रोतव्यक्तिबाट वार्षिक तथा मासिक कार्ययोजना बनाई शिक्षा अधिकृत वाट स्वीकृत भए अनुसार विद्यालयको नियमित अनुगमन, नमुना कक्षा प्रदर्शन, शैक्षणिक सहयोग, नेपाल सरकार तथा गाउँपालिकाको निर्णय, निर्देशन र सूचना प्रवाह तथा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-१०

प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा

५२. गाउँपालिका क्षेत्रमा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षाका निर्धारित विषय अध्यापन गराउन सकिनेछ। यस्ता विद्यालयको सञ्चालनका लागि गाउँपालिकाले सम्भाव्यता अध्ययन, विद्यालयलाई थप सुविधा प्रदान र आवश्यक स्रोत पहिचान र परिचालन गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद - ११

विविध

५३. विद्यालयको विधान: (१) यो ऐन र प्रचलित कानूनको अधीनमा रही प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयले विद्यालयको लक्ष्य, मूल्य मान्यता, सञ्चालन पकृया लगायतका अन्य सान्दर्भिक विषय वस्तु समावेश गरिएको विधान अभिभावक सभावाट पारित गराई लागू गर्नु पर्नेछ।

(२) अभिभावक सभाले विधान आवश्यकता अनुसार संसोधन गर्न सक्नेछ।

(३) विधान अनुसार विद्यालय सञ्चालन गर्नु व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक लगायत अन्य सबैको कर्तव्य हुनेछ।

(४) अद्यावधिक विधानको प्रतिलिपि पारित भएको मितिवाट ७ दिन भित्र व्यवस्थापन समितिले गाउँ पालिका कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

(५) विद्यालयको विधान सार्वजनिक दस्तावेज हुनेछ र सो जो कोहीले पनि हेर्न पाउनु पर्नेछ।

५४. गाउँ पालिकाले निर्देशन दिन सक्ने:

१). गाउँ पालिकाले तोकिएको क्षेत्रसँग सम्बन्धित आवश्यक निर्देशनहरू विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई दिन सक्नेछ।

२). उपदफा (१) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्नु विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ।

५५. विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्रको रूपमा कायम गर्न पर्ने:

- (१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सृजना गर्न तथा विद्यालय मित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित कृत्याकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्नु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयको पलना गर्नु पर्ने शर्त तथा मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ।

५६. बालबालिकालाई निष्काशन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने:

- १) कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयबाट निष्काशन गर्न पाइने छैन। शर्त तथा मापदण्ड तोकिए
- २) विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाइने छैन

५७. शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम वा शिक्षण कोर्स सञ्चालन :

१) कसैले पनि यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई शैक्षिक परामर्श सेवा, त्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पाउने छैन।

२) उपदफा (१) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, त्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम

सञ्चालन गर्न अनुमति लिने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

५८. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्ने : संस्थागत विद्यालयले प्रत्येक वर्ष तोकिए बमोजिमका विवरण सहितको प्रगति विवरण गाउँपालिका कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ।

६४. शिक्षा विकास कोष :

१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वसोवास गर्ने अति विपन्न, प्राकृतिक प्रकोप पिडित, असक्त र असहाय बालबालिकाको शैक्षिक अवसर वृद्धि गर्न तथा उत्कृष्ट विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी वा शिक्षा प्रेमीलाई पुरस्कृत गर्न शिक्षा विकास कोष स्थापना हुनेछ।

२) कोषमा देहाय बमोजिमका रकम रहन सक्नेछ :

क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,

ख) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

ग) चन्दा वा दान दातव्यबाट प्राप्त रकम, र

घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम।

३) कोषको सञ्चालन गाउँपालिका प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँ शिक्षा समितिले स्थानीय शिक्षा विध तथा शिक्षा अधिकृत रहेको समितिबाट हुनेछ।

५९. दण्ड सजाय:

(१) कसैले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तोव्यक्तिलाई मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा न्यायिक समितिले विगो असूल गरी विगो बमोजिम जरिवानागर्न सक्नेछ।

(२).कसैले देहायका कार्य गरेमा, गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुर्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी कानूनले तोके बमोजिम सजाय हुनेछः-

- क) प्रश्नपत्रको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,
- ख) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरवाही वा गैर जिम्मेवारपूर्ण कार्यगरेमा,
- ग) परीक्षा केन्द्रमा सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृति बेगर प्रवेशगर्न प्रयत्न गरेमा वा प्रवेश गरेमा गरेमा वा प्रवेश गरेमा वा परिक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गरेमा ।
- घ) परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,
- ङ) अरूको तर्फबाट परीक्षा दिएमा,
- च) परीक्षाको मर्यादा भङ्ग हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा ।
- छ) विद्यार्थी भर्ना गर्दा दान, उपहार वा कुनै रकम लिएमा,
- ज) अनुमति नलिई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा ।
- झ) कानून विपरीतको अन्य कार्य गरेमा ।

(३) कानून बमोजिमको कसुरको सम्बन्धमा विद्यालयको कुनै शिक्षक वा कर्मचारी उपर मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएमा त्यस्तो शिक्षक वा कर्मचारी त्यसरी मुद्दा दायर भएको मिति देखि मुद्दाको टुङ्गो नलागेसम्म निलम्बन हुनेछ। सो शिक्षक वा कर्मचारी अदालतबाट कसुरदार ठहरिएमा निजलाई यस ऐन बमोजिम विभागीय सजाय गरिनेछ।

६०. पुनरावेदन : तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेशउपर कानुन बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ।

६१. नियम बनाउने अधिकार:

१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

२) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि गाउँ शिक्षा समितिले आवश्यक निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्नेछ।

६२. संक्रमणकालिन व्यवस्था :

१) यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआउँदा सम्म गाउँ कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ।

२) यो ऐन जारी भएपछि विद्यालयमा रिक्त रहेको दरबन्दीमा विज्ञापनको अनुमती गाउँ कार्यपालिकाले दिन सक्नेछ।

६३. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अडकाउ परेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन आदेश जारी सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिनेछ तर यस्तो आदेश गाउँ कार्यपालिकाले ६ महिना भित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वत निष्कृत्य हुनेछ।

६४. बचाउ र लागु नहुने :

(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिएजति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ। साथै यस ऐनमा नभएका र

गाउँपालिकाबाट ऐन बन्नु भन्दा अगावै भएका काम कारवाही र निर्णयहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ।

(२) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले पनि विद्यालयको सम्पत्ति हिना-मिनागरेको कसूरमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ अन्तर्गत कारवाही चलाउन बाधा पर्ने छैन।

(३) संविधानसँग बाझिएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरू बाझिएको हदसम्म स्वतः निस्कृय हुनेछ।

(४) यस अघि कानून बमोजिम नियुक्त शिक्षक कर्मचारीहरूलाई नेपाल सरकारले दिइदै आएको सुविधामा कुनै किसिमको कटौती गरिने छैन। तर यो व्यवस्थाले कानून बमोजिम दण्ड सजाय र कारवाही गर्न बाधा पर्ने छैन।

सभाबाट स्वीकृत मिति : २०७४।१२।१२

प्रमाणित मिति : २०७४।१२।१३

आज्ञाले,

पूर्ण प्रसाद दुलाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत।